

Van appels, peren en doctorandussen

Marinus A. van Hoepen

In wat minder met academische tradities behepte kringen was het tot voor kort niet ongebruikelijk de universitaire studie aan te duiden met het voor doctorandus leren (of in voorkomend geval voor meester of ingenieur).

Dat leren kan tegenwoordig niet meer. In Nederland studeert men thans, of men is in elk geval student als men zich ter opleiding vervoegd heeft bij een onderwijsinstelling die de 'eindtermen' op een hoger niveau dan het basisonderwijs heeft geformuleerd. Van eindtermen had ik, tot ik een didactische opleiding moest volgen teneinde de bevoegdheid te verwerven boekhoudonderwijs aan de middelbare school te geven, ook nog nooit gehoord. Maar dat is mij mijns inziens niet euvel te duiden. Ik heb nog gewoon op de lagere school geleerd en later op de HBS. Pas toen ik voor doctorandus begon te leren en die opleiding, tegen verwachting van de familie, ook nog afsloot, begon het mij te dagen. Ik had niet doorgeleerd, zoals de familie dat altijd aangeduid had, ik had gestudeerd. Maar toen ik daar achter kwam was inmiddels de tijd aangebroken dat men ook voor het middenstandsdiploma op de handelsavondschool kon studeren.

De verworping (uiteraard in strikt neutrale zin bedoeld) van het leren naar het studeren heeft er, afgezien van de ing.-titel en afgezien van titels die niet ontleend zijn aan het genoten onderwijs maar aan de inschrijving in een als register bijgehouden ledenlijst, niet toe geleid dat andere onderwijsinstellingen dan de universitaire het recht hebben verkregen officieel erkende Nederlandse titels af te geven. Wel zijn er allerlei, al dan niet bij het merkenregister gedeponeerde,

soms volslagen duistere achtervoegingen/afkortingen achter de familienaam van de slachtoffers ontstaan. Hiermee moeten degenen die zich met een titel willen tooien als duistere last aan het eind door het leven gaan, in veel gevallen leidend tot verwarring met de afkorting van de doopnaam.

Het niet toekennen van officieel erkende titels acht ik volkomen onterecht. De nivellerings-tendenzen in onze samenleving hadden er reeds lang toe behoren te leiden, dat iedere Nederlander met een voltooide HBO-opleiding de doctorandus-titel toegemeten krijgt. Een belangrijk voordeel van deze geste is voor onze in financieel opzicht geprangde overheid, dat de inkoop van bezitters van het middenstandsdiploma voor overheidsfuncties (vrij naar Wim Kan) goedkoper kan.

Toen ik mij er toe zette het voorstel voor deze column aan het papier toe te vertrouwen kwam mij het weekblad van de Erasmus Universiteit Rotterdam: 'Quod Novum' van 21 april jongstleden onder ogen. Dit weekblad kopte: 'Geen aantoonbaar verschil tussen HBO en WO. LSVb wil titels afschaffen'. Welke titels de Landelijke Studenten Vakbond af wil schaffen blijkt niet uit deze kop, maar in de daaropvolgende bijdrage is sprake van 'aan studies verbonden titels' en worden specifiek genoemd de titels van ingenieur, meester en doctorandus. Als ik het goed heb zijn de twee eerstgenoemde geen titels, maar hoedanigheden. Als titel zouden die dan niet afgeschaft

Prof. Dr. M.A. van Hoepen, doctoraal Bedrijfseconomie, NEH 1972. Accountantsexamen EUR 1975. Promotie 1981. Hoogleraar Bedrijfshuishoudkunde en Accountancy EUR Vennoot Deloitte & Touche. Raad-plaatsvervanger Ondernemingskamer. Lid Raad van de Jaarverslaggeving.

behoeven te worden, want een hoedanigheid heb je of heb je niet, die kun je moeilijk afschaffen. Evenzeer kan men zich evenwel afvragen of een onderwijsinstelling op grond van met succes afgelegde examens eigenlijk hoedanigheden kan toekennen.

Of de LSVb ook zover wil gaan om andere academische titels af te schaffen, zoals die van doctor of professor weet ik niet. In de korte spanne tijds mij voor het schrijven van deze column vergund heb ik geen kans gezien kennis te nemen van de LSVb-nota 'Van appels en peren', waarin bovengemeld voorstel tot afschaffing van de drie eerder genoemde titels en/of hoedanigheden is opgenomen. Maar ook zonder dat gaat de oplossing van de LSVb precies de verkeerde kant op naar mijn mening.

In 1981 heb ik als eerste stelling bij mijn proefschrift het volgende geponeerd. 'Gezien het feit dat – behoudens vrijstelling – slechts aan een met goed gevolg afgelegd doctoraal examen het recht kan worden ontleend om tot de academische promotie te worden toegelaten, dient tenminste aan ieder van de vakken die deel hebben uitgemaakt van dat doctoraal examen één van de bij een proefschrift te voegen stellingen te worden ontleend'. Het in deze stelling vervatte antecedens is heden ten dage onjuist. Naast het doctoraal examen hebben thans ook bezitters van een diploma van een HBO-opleiding en de bezitters van het bewijs dat het slotexamen voor registeraccountant met succes is afgelegd toelating tot de promotie. Alleen al daarom zou het volslagen onterecht zijn deze lieden de doctorandus-titel te onthouden. Naar de betekenis van deze titel dienen ze allen als doctorandus te worden aangeduid.

Voor de ontwikkeling van de wetenschap ware het daarentegen beter het verlenen van de doctorandus-titel door de universiteiten geheel af te schaffen. Universiteiten zouden nog uitsluitend de doctorstitel moeten kunnen verlenen, na de verdediging van een proefschrift of honoris causa. Een van de blijkens het Quod Novum artikel door de LSVb gepercipieerde voordelen van het afschaffen van de doctorandus-titel is dat er

'voor studenten met een hbo-opleiding... geen reden meer (is) zich in alle bochten te wringen om de formeel hoger gewaardeerde drs.-titel... te halen'. Het voordeel van mijn voorstel is, dat HBO-ers krijgen waar ze recht op hebben, namelijk de doctorandus-titel, terwijl die aan universitaire abituriënten wordt onthouden. Bijgevolg zullen deze titellozen zich waarschijnlijk 'in alle bochten gaan wringen' (of liever hard gaan studeren) om datgene te verkrijgen waartoe ze geacht kunnen worden aan een universitaire studie te zijn begonnen, namelijk het verwerven van de doctorstitel. Zulks impliceert overigens tevens dat ik van mening ben, dat het gebruik van deze titel en de afkorting daarvan aan niet-gepromoveerde medici dient te worden ontzegd.

In een land van doctorandussen dient de titel van meester (of liever zodanige hoedanigheid) te worden afgeschaft. Toen ik nog aan een inrichting voor lager onderwijs in het Zuid-Westen van ons land studeerde werden de daar werkzame mannelijke leerkrachten aangeduid met meester. De leerkrachten van vrouwelijke kunne werden, ongeacht hun gestrengheid, evenwel niet als meesterses, doch als juffrouw aangeduid, en dit zelfs ongeacht hun huwelijkse staat. Tegenwoordig heten de mannelijke leerkrachten bij het basisonderwijs gewoon Piet of Klaas en is de meestershoedanigheid voorbehouden aan degenen die een doctoraal examen in de rechtswetenschappen (maar dan niet in de vrije studierichting) hebben afgelegd. Bij afkorting zijn de gebruikers van deze titel in het buitenland evenwel, ongeacht de kunne, gewone meneren. Aanleiding genoeg dunkt me om deze titel af te schaffen, maar dan om een andere reden dan de LSVb aangeeft. Ook academici in de rechtswetenschappen behoren titelloos door het leven te gaan tot het moment dat ze voldoende hebben geleerd en een proefschrift hebben geschreven.

Nu we met onze gedachten rond de meesterstitel een wijle in het buitenland hebben vertoefd komt het me ook voor, dat naar Frans voorbeeld het aanbeveling zou verdienen alle onderwijsgegenden (dus ook Piet en Klaas) het recht toe te kennen zich als professor aan te duiden. Het grote voor-

deel hiervan is, dat intelligente (vaak brildragende) schooljochies (pardon, studenten aan het basis-onderwijs) niet langer voor professor zullen worden uitgescholden.

Resten voor de beschouwing nog twee titels, de titel magister en ingenieur. Over beide kan ik kort zijn. De laatste, de ingenieurstitel (die dus eigenlijk geen titel maar een hoedanigheid is) dient als te verlenen voor de afronding van bepaalde studies te worden afgeschaft. Nu de technische hogescholen universiteit zijn geworden hebben ze het recht op het verlenen van deze titel al verspeeld. Bovendien kun je voor vernufteling niet leren. De titel magister zou behouden kunnen blijven voor de novicenmeesters in het klooster. Zulks is echter vrij zinloos, want ten eerste zijn deze lieden, als ik goed ben geïnformeerd, aan het uitsterven en ten tweede mogen de eventueel nog bestaande zich, naar ik voorstel, toch al professor noemen.

Het op ruime schaal in Nederland verspreiden van de drs.-titel zou tot slot gepaard behoren te gaan met twee vormen van reparatie-wetgeving. Ten eerste zou het gebruik van deze titel in het buitenlands verkeer verboden moeten worden. Dit om te voorkomen dat de drs.-titel aangezien wordt voor een meervoudige doctorstitel. Ik heb een in Nederland gerespecteerd doctorandus die zitting had in een Duitstalig forum inderdaad eens aangeduid gezien als 'Herr Dr.Dr. X'. Ten tweede dient de wettelijke afkorting van de doctorandus-titel, te weten 'drs.', vervangen te worden door de afkorting 'd.r.s', dit omdat er geen sprake is van afbreking van een woord doch van een afkorting waarbij de laatste letter van het woord niet is weggelaten.